ÖMER BİN ABDÜLAZÎZ

Emevî halifelerinin sekizincisi Mervân'ın torunudur. 60 (m. 679)'da ya'nî Hazreti Muâviye'nin vefâtı yılında Medine'de doğdu. Babası Mısır vâlisi olunca, Mısır'a gittiler. Oğlunu Medine'ye tahsile gönderdi. Enes bin Mâlik, Abdullah bin Ca'fer Tayyar ve Saîd bin Müseyyib ve başka âlimlerden ders aldı. Babası ölünce amcası olan halife Abdülmelik bunu Şam'a getirdi. Kızı Fâtıma'yı buna verdi. 99 (m. 717)'de amcası oğlu Süleymân vefât edince, halife oldu. Çok âdil olup ikinci Ömer denmeğe lâyıktı. Hazreti Muâviye'nin vefâtından sonra, hutbelerde Ehl-i Beyte la'net okumak âdet olmuştu. Halife olunca, ilk iş olarak bu âdeti kaldırdı. Ehl-i Beyte karşı çok saygılıydı. Onlara devamlı yardım ederdi. 101'de kırkbir yaşında iken, kölesi tarafından zehirlendi. Beyaz, ince ve nâzik yüzlü, zâif, güzel sakallı, tatlı ve sevimli idi. Biniciliğe çok meraklıydı. Malatya şehrini rumlardan yüzbin esîr karşılığı satın aldı. Hazreti Ömer'in oğlunun torunudur. Hazreti Ömer'in, Ümmü Âsım'ın annesini oğlu Âsım'a alması şöyle olmuştu: Hazreti Ömer halifeliği zamanında bir gece Medine'de kol gezerken sabaha karşı bir evden, kadının birinin kızına; "Süte su koy" dediğini işitti. Kızın da; "Emîr-ül-mü'minîn Hazreti Ömer süte su katmayı yasak etti" cevâbını verdiğini ve annesinin "Emîr-ül-mü'minîn nereden bilecek" demesi üzerine de, "O görmüyorsa da Allahü teâlâ görüyor" dediğini işitti. Hazreti Ömer bu hâdise üzerine o kızı araştırıp, oğlu Âsım'a nikâh etti. Âsım'ın bundan bir kızı oludu, bundan da Ömer bin Abdülazîz dünyâya geldi.

Babası Abdülazîz bin Mervan, adâlet, insaf ve diyanet sahibi bir kimse idi. Mısır vâliliğine tâyin edilince, oğlunu da beraberinde götürdü. Ömer bin Abdülazîz, orada mükemmel bir İslâm terbiyesi ile büyütülüp, yetiştirildi. İlim ve fıkıh tahsili için Medine'ye gönderildi. Enes bin Mâlik, Abdullah bin Ca'fer Tayyar, Saîd bin Müseyyib ve devrin başka âlim ve büyüklerinden ders aldı. Onların sohbetinde bulunup, kendilerinden hadîs-i şerîf dinledi.

Babası 85 (m. 705)'de vefât edince amcası olan halife Abdülmelik 65-86 (m. 684-705)'de O'nu Şam'a getirdi ve kızı Fâtıma'yı ona nikahladı. Ömer bin Abdülazîz çok ni'met ve servete sahipti. Yaratılışındaki cömertlik ve mürüvvetini bütün insanlara saçıyordu. Gayet fazîletli, âlim, âdil ve eşine pek az rastlanan bir insandı. Halife Velîd bin Abdülmelik 86-95 (m. 705-715) devrinde 87 (m. 706) Rebiülevvel ayında Haremeyn (Mekke ve Medine) vâliliğine tâyin edildi. Bu vazîfesini yürütmek üzere Medine'ye gidip, oranın büyük âlimlerinden on kişi topladı. Meclisteki âlimlere "Ey kardeşlerim. Ben ki Haremeyn'in vâliliğine değil hizmetçiliğine tâyin olundum. Size kesin söz veririm ki, benim asıl mesleğim adâlet yolundan ayrılmamaktır. Gerek zorbalık yapanın ve gerekse buna sebep olanın, yolsuzluk yapanın ve doğru yoldan ayrılanın yaptıklarını bana haber vermez iseniz, bunun ma'nevî mes'ûliyyeti size âittir. Sizi ancak bana müşavir ve

muavin olmak üzere çağırdım. Kendi reyimle bir iş görmek istemem. Her husûsta sizinle müşavere yapacağım. Ayrıca memurlarımın da ahâliye iyi hizmet etmeleri için onları teftiş ederek, bana yardımcı olacaksınız” dedi. Bu âlimler de O’nun bu isteklerinden dolayı memnun olup, dâima yardımcı oldular. Hicazlılar, idâresinden, adâletinden çok memnundular.

Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) “İmamlık yapmakta Resûlullah efendimize, Ömer bin Abdülazîz’den daha çok benziyen kimse görmedim” buyurdu.

Ünü her tarafa yayıldı. Pek çok kimse, kendi memleketini terk edip, Hicaz’a geldi. Mescid-i Nebî’yi 88 (m. 707)’de genişletmeye ve esaslı bir tâmiratını yaptırmaya başladı. Genişletmede Mescid-i Nebî’nin dört duvarı da yıkılıp, doğu tarafındaki zevcât-ı tâhirât odaları mescide katıldı. Hücre-i se’âdetin dört duvarı yıkılıp, temelden yontma taşlarla yeniden yapıldı. Temel açılırken Hazreti Ömer’in bir ayağı görüldü. Hiç çürümemişti. Hücrenin etrâfına ikinci bir duvar daha yapıldı. Bu duvar beş köşeliydi. Hiç kapısı yoktu. Duvarlar, direkler ve tavan altın ile süslendi. İlk olarak mihrâb ve dört minare yaptırdı. Bu iş üç sene sürdü. Ömer bin Abdülazîz 93 (m. 711) senesine kadar Haremeyn vâliliği yaptı. Halife Süleymân bin Abdülmelik 96-99 (m. 715-717) iki oğlu olmasına rağmen ahidnâme yazıp, mühürleterek Ömer bin Abdülazîz’i kendisine halef gösterdi. Bunu veziri Recâ’ya verdi.

Ömer bin Abdülazîz, Abdülmelik’in 99 (m. 717) Eylül ayında vefâtı ile veziri Recâ emirleri toplayıp, mühürlü ahidnâmeyi açarak, okudu. Ömer bin Abdülazîz âhıret adamıydı. Hilâfetin ağır yükleri altına girmekten çok korkardı. İsmi okunduğu zaman şaşırıp kaldı. İstifâ isteğinde bulunduysa da kabûl edilmedi. Emîrler Ömer bin Abdülazîz’in İslâm halifeliğine bîat ettiler. Vezir Recâ, halifenin koluna girip, minbere çıkardı. Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh), cenâb-ı Hakka hamd ve senadan sonra: “Ey insanlar! Bizimle beraber olacak kimsede şu beş şartı istiyorum. Bunlar Bize hâlini bildiremiyecek olan halkımın hâlini anlatmak, hayırlı işlerde bize yardım ve hayra delâlet eylemek, kimse hakkında gıybet etmemek ve boş şeyler ile meşgûl olmamak. Bunlar yoksa bize yaklaşmasın.” dedi. Böylece, ikinci halife Ömer bin Hattâb’ın (radıyallahü anh) yolunda olarak işe başladı. Hazreti Ömer bin Abdülazîz’in hâllerini anlatmak için şâirler ve hatîbler hutbeler okudular. O’nun medh ve senasını dillerde dolaştırdılar. Zâhidler ve fakîhler dahi, “Biz bu zâtın sözüne aykırı fiilini görmedikçe ondan ayrılmayız” dediler.

Ömer bin Abdülazîz halife olduktan sonra hilâfet konağına götürülmek üzere alay atları getirdiler. “Bunlar ne?” deyince; “Hilâfete mahsûs bineklerdir” cevâbını işitince; “Kendi atım, benim hâlime daha muvafıktır” diyerek saltanat bineklerini geri çevirip, kendi hayvanına bindi. Hilâfet otağına gitmeyip, “Hilâfet otağında Süleymân’ın ailesi var. Ben onların rahatsız olmalarını uygun görmem. Onlar yerleşinceye kadar, benim kıl çadırım bana yeter!” buyurdu. Bu sözleri, insafı ve ahlâkî büyüklüğünü ne güzel ifâde etmektedir. Evine gitti, âzâdlı kölesi, Onun pek kederli ve düşünceli olduğunu görünce: Bu hâlinizin sebebi nedir? diye sordu. Cevâbında buyurdu ki: “Doğudan batıya kadar olan Ümmet-i Muhammed’in hukukunu yerine getirme bana vazîfe oldu. Bundan büyük endişe edecek şey olur mu?” Daha sonra hanımı ve amcası kızı olan Fâtıma binti Abdülmelik’i yanına çağırıp, buyurdu ki; “Eğer benimle birlikte yaşamak istersen ziynet ve mücevherlerini Beyt-ül-mal’a bırak. Zira onlar senin yanında iken ben seninle beraber olamam.” Fâtıma, bütün ziynet ve mücevherlerini Beyt-ül-mal’a verdi. Fâtıma’nın bu davranışı, Peygamberimizin (aleyhisselâm) kızı Hazreti Fâtıma gibi ma’nevî süsler ve rûhî meziyetler ile yaşamaya karar verdiğini göstermekte idi. Ömer bin Abdülazîz de, ellibin altınının hepsini dağıttı. Bir elbisesi kaldı. Câriyelerine de “Serbestsiniz, isteyeniniz olursa, âzâd ederim. Benden bir talepte bulunmamak şartı ile kalmak isteyen varsa kalabilir. Çünkü verilen vazîfe beni sizinle meşgûl olmaktan alıkoyuyor.” buyurdu. Hepsi ağladılar, üzüldüler. Hanımı Fâtıma’yı dahi serbest bıraktı. O da üzülüp ağladı. Efendisinden ayrılmadı.

Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) halife olduğu sene Medîne-i mürievverede bulunan, oğlu Abdülmelik’e şöyle yazdı: Şahsımdan sonra kendisine nasihatte bulunup, gözetip, muhafaza etmek mecbûriyetinde olduğum, ilk insan sensin. Hamd Allahü teâlâya mahsûstur. Allahü teâlâ bize çok lütuf ve ihsânda bulundu. O’ndan, ihsân ettiği ni’metlere, karşı şükür yapabilme kuvveti vermesini dileriz. Allahü teâlânın babana ve sana olan lütfunu hatırla. Kendine, gençliğine ve sıhhatina dikkat et. Eğer hamd (Elhamdülillah), tesbîh (Sübhânallah), tehlîl (La ilahe illallah) diyerek, dilini zikirle meşgûl edebilirsen bunu yap. Ömer bin Abdülazîz hazretleri hilâfet makamına geçtiği gün, zamanının tanınmış

fıkıh âlimlerinden Sâlim bin Abdullah, Recâ bin Hayve ve Muhammed bin Ka'b Kurazî'yi da'vet edip, onlara "Halk her ne kadar bir ni'met olarak görüyorsa da ben bu halifelik makamını; taşıyamayacağım bir yük ve çok ağır bir mes'ûliyet olarak görüyorum. Ben bu yükün altına girdim. Benim için çâre ve tedbir olarak nasîhatleriniz nedir?" diye sordu. Onlardan bir tanesi dedi ki: "Yârın kıyâmet günü kurtulmak istersen müslümanların ihtiyârlarını baban, gençlerini kardeşin ve küçüklerini evlâdın bil. O zaman bütün müslümanlara, kendi evindeki, ana-baba, kardeş ve evlâdın gibi muâmele etmiş olursun." Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) halife olunca, üzerine aldığı mes'ûliyetin ağırlığından dolayı iki ay müddetle üzüntü ve keder içinde kaldı. Millet ve memleket işlerini adâletle idâre etmekte ve hak sahiblerine haklarını iade etmekte çok hassas davranıyor, kendisini hiç düşünmüyordu.

Hazreti Ömer bin Abdülazîz, yakın dostu Hazreti Sâlim'e "Kardeşim Sâlim! Allahü teâlâ beni halifelik ile imtihan ediyor. Yemîn ederim ki, kurtulamıyacağımdan korkuyorum. Bana, dedem Hazreti Ömer'in mektûblarını, hayatı hakkında bilinenleri, müslümanlara ve gayri müslimlere olan hükümlerini bildir. Hazreti Ömer'i kendime nümûne kabûl ettim. Ona göre hareket edeceğim" dedi.

Halifeliği zamanında yaptığı bütün işlerde gözleri önüne kıyâmet gününü getirirdi; halkının haklarını lâyıkıyla yerine getirememekten çok korkuyordu. Halifeliğim adâlet ile yürütüp, Hulefâ-i Râşidîn'in (Dört Halife) yolundan ayrılmadı. Önemli memuriyetlere dirayetli ve âdil bildiklerini tâyin etti. Horasan'a Cerrah bin Abdullah el-Hakem'i, Basra'ya Adiy bin Ertet el-Fezâra'yı, Kûfe'ye Abdülhamîd bin Abdurrahmân el-Kureşî'yi, Hindistan'a Amr İbni Müslim'i, Cezîre'ye (Mezepotamya) Ömer bin Humeyre el-Fezarî'yi, İspanya'ya Semh bin Melik el-Haftanî'yi ve Afrika'ya İsmail bin Abdullah'ı tâyin etti. Devrin meşhûr âlimlerinden ve Sofiyye-i aliyyeden Hasan-ı Basrî hazretlerini Basra, Amr el-Sahi'yi de Kûfe kadılıklarına tâyin etti. Vâlilerinin yanına fıkıh âlimi de verdiği olurdu. Kûfe Vâlisi Abdülhamid'in yanında, fıkıh âlimi Ebû Zinâd kâtib olarak vazîfeliydi. Fakat, Hazreti Ömer Bin Abdülazîz her yerde bizzat kendisini mes'ûl hissediyordu. Kalbinde yer eden gaye; otoritenin fazlalaştırılmasından ziyâde, hak ve hukukun tesisi idi.

Müslim ve gayr-i müslim teb'asına çok âdil davranıp, yaptığı işlerde adâleti yaygınlaştırdı. Ehl-i Beyt'e dil uzatanların çirkin hareket ve sözlerine mâni olup, son verdi. Ehl-i Beyt'e çok saygı gösterir ve yardım ederdi. Peygamberimizin vakıf ettiklerinden, Fedek bahçesini tekrar Ehl-i Beytten Muhammed Bâkır'a iade etti. Toprak hukuku ve mâliye alanlarında Peygamberimizin (aleyhisselâm) emirlerini yerine getirdi. Müslüman olan gayr-i müslimlerden cizye vergisini kaldırdı. Her tarafta müslüman olanların sayısı arttı. Doğuda ve Batıda milyonlarca gayr-i müslim, müslüman oldu. İslâm Orduları doğu ve batıda fetihlere girişti. Malatya şehri, Rumlar'dan yüzbin esîr karşılığı satın alındı. Preneler aşılıp Fransa'ya girildi. Narbonne ele geçirildi. Burada güçlü üsler kuruldu. Afrika'da bütün Berberiler O'nun zamanında müslüman oldu. Musevî, hıristiyan, ateşperestlere gösterdiği yapıcı siyâset karşısında, onların arasında İslâmiyet geniş ölçüde yayıldı. Müslüman ve gayr-i müslim bütün teb'ası tarafından sevildi. Hak ve adâletin yayılmasında ve zulmün kalkmasında çok hizmet etti. Zamanında kurt ile kuzu beraber yaşadı.

Devrinin âlim ve velîlerinden Mâlik bin Dinar hazretleri anlatır: "Ömer bin Abdülazîz halife olduğunda bir çobanın şöyle dediği işitildi: "Acaba bu temiz, âdil halife kimdir?" Çobana, "Böyle olduğunu nereden anladın?" diye sorulduğunda; vazîfesi dağ bayır demeyip koyun otlatan, çeşitli yırtıcı hayvanların tehlikesini pek iyi bilen çoban, safiyetle bulduğu teşhisiyle şu cevâbı verdi: "Âdil bir halife başa geçince kurtlar kuzulara saldırmaz. Oradan anladım."

Halife Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) her gün âlimleri çağırır, onlarla ölüm ve kıyâmet hâllerinden konuşurlardı. Konuşmalar onlara o kadar te'sîr ederdi ki, sanki içlerinden biri vefât etmiş gibi ağlarlardı.

Ömer bin Abdülazîz hazretleri Allahü teâlânın emir ve yasaklarını yerine getirmede ve halka bildirmede çok dikkatliydi. Ömer bin Abdülazîz'in devrinde halk dahi ibâdet ve tâat yoluna girdi. Meclislerinde: Bu gece ne okudun? Kur'ân-ı kerîmden kaç âyet ezberledin? Bu ay kaç gün oruç tuttun? gibi sözler söylenmeye başlandı.

Hazreti Ömer bin Abdülazîz dîne sokulan bid'atleri ortadan kaldırıp, unutulmuş sünnetleri meydana çıkarmaya çalıştı.

Hadîs-i şerîfleri toplatıp, kitap hâline getirdi. Mezhepler hakkında, “Eshâb-ı kiramın ictihâdları farklı olmasaydı, dinde ruhsat, kolaylık olmazdı” buyurdu. Hazreti Ali ile ictihâd ayrılığından muharebe edenler için buyurdu ki: “Allahü teâlâ, ellerimizi bu kanlara bulaşmaktan koruduğu gibi, biz de dilimizi tutup, bulaştırmayalım!” İmâm-ı Şafiî (radıyallahü anh) de böyle söylemiştir.

Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) Evzâî’ye yazdığı bir mektûbunda, “Biliniz ki, ölümü çok hatırlayan kimse, az bir dünyalık ile iktifa eder, konuştuğu kelimelerin hesabını vereceğini düşünen kimse çok az konuşur, ancak lüzumlu sözleri söyler” buyurdu. Yine buyurdu ki, “Kendimi överim korkusu ile bir çok sözleri söylemekten kaçınırım.” Meymûn bin Mihran diyor ki, Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) ile beraber bir kabristana uğradık. O, kabirleri görünce ağladı. “Ey Meymûn! Şu gördüğün kabristanda yatanlar, babalarım Emevîlerdir. Bunların hepsi gelip geçtiler. Lâkin şimdi sanki dünyâya hiç gelmemişler, dünyâ lezzetlerini hiç tatmamışlardır. Şu anda toprak altında yatıyorlar ve cesetlerini kurtlar yemektedir..” Hem böyle söylüyor, hem de ağlamaya devam ediyordu. Sonra buyurdu ki; “Vallahi burada, kimin azâbda olduğunu, kimin Allahü teâlânın azâbından emîn olduğunu bilemiyorum.”

Buyurdu ki; “Geçen gece ölüleri düşündüm. En samîmi bir dostun ölse, onu üç gün sonra mezarında görsen, oradan kaçarsın. Orada dolaşan kurt ve böcekleri, akan irinleri, pis kokular arasında kurtların kendisini nasıl parçaladığını, kefeninin bozulduğunu, vücûdunun pis hâle geldiğini görüp kendisinden nefret ederdin.” Bunları söyledikten sonra bayılıp düştü.

Âlimlerden birisi Hazreti Ömer bin Abdülazîz’i ziyâret etti. Çok ibâdet etmekten dolayı yüzünde ve rengindeki değişikliği görerek “Bu ne hâldir?” dedi. Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) “Sen beni ölümümden bir kaç gün sonra mezarımda ziyâret etsen, gözlerimin çıkıp, yanaklarımın üzerine akdığını, dudaklarımın dişlerimi kapayamadığını, ağzımın açık kalıp oradan irin ve cerahatin akmakta olduğunu, karnımın şişip göğsümün üzerine geldiğini, bağırsaklarımın döküldüğünü, burun deliklerinden irin ve kurtların çıktığını görmekle şimdi gördüğünden çok daha feci bir manzara ile karşılaşırdın” dedi.

Halifeliğinde, yanına bir heyet gelmişti. Heyetten bir genç nutuk söylemeye başladı. Bunun üzerine “Sen dur, yaşlınız konuşsun” diyerek genci uyarmak istedi. Genç: “Ey Emîr-ül-mü’minîn! İş yaşa göre ise, müslümanların içinde senden daha yaşlı olanlar yok mu?” deyince; “Konuş bakalım.” diyerek gence söz verdi. Genç; “Biz senden bir şey isteyen ve senden korkan bir heyet değiliz. Bir şey istemiyoruz. Çünkü lütuf ve ihsânınız o kadar çok ki, bu bize kadar ulaşmıştır. Senden korkmuyoruz. Çünkü adâletin bizi korkmaktan emîn kılmıştır” dedi. “Siz kimsiniz?” deyince, “Teşekkür heyetiyiz. Teşekkür edip geri dönmek için geldik” dedi.

Yezîd-i Rakkasî, Ömer bin Abdülazîz’in (radıyallahü anh) huzûruna geldi. Ömer, Yezîd’e “Bana nasîhat et” dedi. O da “Ey müslümanların emîri! Senden önceki halifeler öldüğü gibi sen de öleceksin” dedi. Ömer, bunu duyunca ağladı ve “Devam et” dedi. Yezîd: “Âdem’den (aleyhisselâm) sana gelinceye kadar hiç bir baban hayatta değildir. Hepsi vefât ettiler” dedi. Ömer (radıyallahü anh) ağlıyarak, yine “Devam et” dedi. Yezîd “Öldükten sonra Cennet ile Cehennemden başka gidilecek yer yoktur” dedi. Halife Ömer, bunu duyunca düşüp bayıldı.

Ömer bin Abdülazîz’in (radıyallahü anh) câriyesi yanına geldi. Selâm verdi ve namaz kılınan odaya geçti, iki rek’at namaz kıldı. Sonra uyuya kaldı. Biraz sonra kalktı ve halifeye “Tuhaf bir rü’yâ gördüm” dedi. Halife “Ne gördün anlat” dedi. Câriye “Rü’yâda Cehennemi gördüm. Cehennemlik olanların üzerine kükreyip duruyordu. Sonra Cehennem üzerinde Sırat Köprüsü kuruldu. Abdülmelik bin Mervan geldi. Köprüye girdi. Bir kaç adım attı, sonra devam edemeyip Cehenneme düştü. Sonra Velîd bin Abdülmelik geldi. O da devam edemeyip Cehenneme düştü. Sonra Süleymân bin Abdülmelik geldi. O da aynı şekilde Cehenneme düştü” dedi. Halife “Devam et” dedi. Kadın, “Sonra da seni getirdiler” der demez, Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) bir ah çekti, düştü ve kendinden geçti. Kadın, yüksek sesle “Vallahi senin selâmetle Sırat Köprüsünü geçtiğini gördüm” dedi, ise de halife bunu duymuyor, yerde çırpınıp duruyordu.

Ömer bin Abdülazîz’in (radıyallahü anh) yanına birisi gelerek, “Falanca kimse, sizin için şöyle, şöyle söylüyor” dedi. Ömer (radıyallahü anh) “İstersen bu işi araştıralım. Eğer yalancı isen, Hucurât sûresinin 6. âyet-i kerîmesinin hükmüne

göre mes'ûl olursun. Söylediğin yanlış ise, Kalem sûresi onbirinci âyet-i kerîmesinin hükmüne göre mes'ûl olursun. Her iki hâlde de mes'ûl olursun, istersen üçüncü hâli tercih edip, seni affedelim ve bu mes'eleyi kapatalım" dedi. Bunun üzerine o kimse tövbe edip, bir daha böyle bir şey yapmam dedi.

Bir kimse, Ömer bin Abdülazîz hazretlerine gelip, birinin kendisine zulm ettiğini söyledi. Gelen kimseye "O kimseden hakkını almış olarak, Allahü teâlânın huzûruna gitmektense, O kimsede hakkın olarak Allahü teâlânın huzûruna gitmen daha iyidir" buyurdu.

Bir Cum'a namazını kıldırdıktan sonra, insanların arasında oturdu. Sırtındaki elbisenin iki tarafı da yamalı idi. Birisi kendisine dedi ki: "Ey mü'minlerin emîri! İmkânlarınız var. Daha kıymetli elbise giyseniz olmaz mı?" dedi. Ömer (radıyallahü anh) bir müddet düşündü ve başını kaldırıp, "Varlıklı halde iken iktisad etmek ve hakkını almaya gücü yettiği halde affetmek, hakkını helâl etmek çok makbûl ve çok faziletlidir" buyurdu.

Ömer bin Abdülazîz hazretleri bir sarhoşu gördü. Onu yakalayıp cezalandırmak istedi. Ama sarhoş, O'na hakaret etti. O da sarhoşu bıraktı. Cezalandırmaktan vaz geçti. "Niçin, size hakaret edince bıraktınız?" dediler. Buna cevaben buyurdu ki, "O hakaret etmekle beni öfkelendirdi. Eğer ona ceza verseydim, kendim için ceza vermiş olurdum, kendi şahsım için bir müslümanı cezâlandıramam."

Buyurdu ki; "Allahü teâlâ şu üç kimseyi çok sever: 1) Gücü yettiği halde affedeni, 2) Hiddetli ânında öfkesine hâkim olanı, 3) Allahü teâlânın kullarına şefkatli olanı."

İnsanlara olduğu gibi hayvanlara da merhametliydi. Bir katırı vardı. Bunu pazarda çalıştırır, gelen parayla da ihtiyâçlarını temin ederdi. Katın çalıştıran işçisi, bir gün normalden fazla para getirince "Neden böyle fazla para geldi?" dedi. "Pazar kalabalık ve bereketliydi" cevâbına karşılık; "Hayır, böyle değil. Sen katırı çok çalıştırıp, yordun. Katırı, üç gün dinlendir" emrini verdi.

Bir gece O'na misâfir geldi. O bir şey yazıyordu. Misâfiri de yanında, oturuyordu. Lâmbasının yağı azaldı. Sönecek gibi oldu. Misâfir: "Yâ Emîr-el-mü'minîn! Kalkıp lâmbaya yağ koyayım mı?" deyince; "Misâfirine iş gördürmek, insanın mürüvvetine yakışmaz" buyurdu. "O halde hizmetçiyi kaldırayım mı?" "O da olmaz; daha akşamın ilk uykusundadır." Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) kalkıp lâmbaya yağ doldurdu. Misâfir bu hâli görünce hayretle: "Ama, bu işi kendin yaptın, neden?" deyince buyurdu ki: "Bu işi yapmaya giderken, Ömer'dim. Yaptım, bitirdim; yine Ömer'im. İnsanların Allah katında hayırlısı tevâzu sahibi olanlarıdır."

Bir gün hanımına, "Bir dirhemin var mı? Biraz üzüm alalım" dedi. Hanımı "Senin gibi bir Sultanın bir dirhemi olmazsa, benim olur mu?" deyince hanımına "Doğru söylüyorsun ey Fâtıma! Fakat böyle olması, Cehennemde kızgın zincirleri boğazımda taşımadan iyidir." dedi.

Ömer bin Abdülazîz hazretleri, oğlunun bin dirheme bir yüzük taşı satın aldığını haber aldı. Hemen oğluna mektûb yazarak, o yüzük taşını satmasını ve bin kişinin karnını doyurmasını emretti. Ayrıca iki dirhemlik bir yüzük kullanmasını ve yüzüğün üzerine "Allahü teâlâ haddîni bilene merhamet eylesin" diye yazmasını istedi.

Birgün etrâfındakiler Ömer bin Abdülazîz'e: "İnsanların en ahmak olanı kimdir?" diye sorunca, "Ahıretini dünyâ için satan, ahmaktır, âhiretini başkasının dünyâsı için satan ise daha ahmaktır" buyurdu.

Ömer bin Abdülazîz hazretleri, hutbe okurken kalbine ucb (kendini beğenmek) hâli gelirse hutbeyi yarıda keser, yazı yazarken olursa o kâğıdı yırtardı ve "Allahım nefsimin şerrinden sana sığınırım" derdi.

Yer altında bir mahzeni vardı. Gece olunca oraya iner, boynuna demir bağlardı. Sabaha kadar böylece, Allahü teâlânın korkusuyla gözyaşı döker ve O'na yalvarırdı.

Abdullah bin Iyâş babasından şöyle nakleder: Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) yanındaki toplulukla beraber bir cenâzeyi defn etmişlerdi. Herkes gitmiş, fakat Ömer bin Abdülazîz ba'zı yakınları ile beraber orada kalmıştı. Yanındakiler O'na: "Ey mü'minlerin emîri! Sen bu cenâzenin sahibi misin de, burada kaldın? Halbuki falanca cenâzeleri için böyle beklememiştin" dediler. Ömer bin Abdülazîz onlara şöyle cevap verdi: "Kabir bana arkamdan şöyle seslendi: "Ey

Ömer bin Abdülazîz! Dostlarını ne yaptığımı hiç sormuyorsun” dedi. Bende “Söyle ne yaptın” dedim. Bana; “Onların kefenlerini yırttım, vücutlarını parçaladım. Kanlarını emdim. Etlerini yedim”, dedi. Tekrar şöyle seslendi: “Ey Ömer bin Abdülazîz! Bana o dostlarının mafsallarını ne yaptığını hiç sormuyorsun” deyince, ona, “Ne yaptın?” diye sordum. Bana, “Onların ellerini kollarından ayırdım. Kollarını, pazularından, pazularını omuzlarından, kalçalarını uyluklarından, uyluklarını dizlerinden, dizlerini ökçelerinden, ökçelerini ayaklarından ayırdım” dedi. Kabirden bu sözleri naklettikten sonra Ömer bin Abdülazîz, ağlamaya başladı ve şöyle buyurdu: “Dünyâ ne kadar aldatıcı. Dünyada üstün ve kıymetli, makam ve mevki sahibi olmak, hiç fâide vermiyor. Genç olan ihtiyârlıyor. Her canlı sonunda ölüyor. Geçici ve aldatıcı olduğunu bildiğiniz halde sakın dünyâ lezzetleri ve zevkleri sizi aldatmasın. Birkaç günlük dünyâ hayatındaki geçici lezzetlere sarılıp, âhireti unutan, aldanmıştır. Hani, nerede bizden önce bu dünyâda yaşıyanlar. Hani onlar, büyük ve modern şehirler kurmuşlardı. Büyük ve derin kanallar kazmışlar ve barajlar yapmışlardı. Onlar, bir göz açıp kapama denecek kadar, az bir müddet dünyâda kaldılar. Burada, sıhhatlerine güç ve kuvvetlerine aldandılar. Bu yüzden günahlar işlediler. Halbuki, herkes onlara mallarının çokluğundan dolayı, keşke, onun serveti gibi bizim de olsa diyorlardı. Şimdi onların hâli ne oldu. Toprak onların bedenlerini yedi. Kemikleri kurtlara azık oldu. Fakat onlar, dünyâda iken, kuvvetli bir aile içerisinde idi. Evleri, güzel eşyalarla döşeli ve hizmetçileri vardı. Herkes kendisine ikramda bulunuyor, âciz kaldığı işlerde kendisine yardımcı oluyorlardı.”

Kabir yine Ömer bin Abdülazîz’e (radıyallahü anh) şöyle dedi: “Sen, kabirlere uğradığın zaman, dünyâda iken zengin olanlara, zenginliğinizden ne kaldı. Fakîrlere de fakîrliğinizden ne kaldı diye sor. Yine onlara, dünyâda kendileriyle güzel güzel konuştukları dillerini sor. Ne oldu o konuşan dillere? Niçin susuyorlar? O dünyâ güzelliklerini kendileriyle seyrettikleri gözlerine de sor. Niçin şimdi bakmıyorlar? Hani nerede o nâzik tenleri, nerede o güzel yüzleri. Bu çukurun kurtları onlara ne yaptı. Hani burada yatanların o güzelim renkleri. Etlerine ne oldu. Niçin o yüzler toprak olmuş. Nerede o güzellikler. İşte onların uzuvları tamamen ortaya çıkmış, paramparça olmuş. Halbuki dünyâda güzel bir hayatları vardı. Dünyâya dalıp, sâlih amel yapmadılar. Âhireti unuttular. Onun için hazırlık yapmadılar. Fakat, ölüm kendilerini yakalayıverdi. Dostlarından ayrıldılar. Buraya şu sessiz sedasız, yere geldiler. Vücûdları çürüdü. Başları boyunlarından ayrıldı, a’zâları parça parça oldu. Gözbebekleri yanaklarına akıp gitti. Ağızları kan ve irinle doldu. Haşereler, kurtlar, böcekler, bedenleri üzerinde gezer oldu. Bir müddet sonra, kemikleri de çürüdü. Onlar, dünyâdaki rahatlıklarını bırakıp, bu dar yere geldiler. Arkalarında bıraktıkları, hanımları başkalarıyla evlendi. Çocukları yetim kaldı. Yollarda, şurada burada kimsesiz, sahipsiz dolaşır oldu.

Öyleyse, ey yârın bu kabirlerin sakini olacak insan! Seni şu fânî dünyâda aldatan nedir? Sen dünyâda devamlı kalacağını biliyor musun? Elinde bir senedin var mı? Görmüyor musun, ölüm her gün birisine geliyor. Yoksa susuzluktan, terlere boğan o korkudan sana rahatlık ve teselli veren bir şey mi var? Keşke sen o sert toprak üzerindeki hâlini bilseydin.

Ey insan! Rü’yâda çeşit çeşit lezzetlere ve zevklere kavuşan bir insan gibi, dünyânın şu geçici fâideleriyle seviniyor, küçük ve basit işlerle uğraşıyorsun. Ey aldanma içerisinde bulunan insan! Gündüzün yanılma ve gaflet, geçen uyku içinde geçiyor. Sonunda pişman olacağın işleri yapıyorsun. Hayvanlar da dünyâda böyle yaşar.”

Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) oradan ayrılıp gitti. Aradan bir Cuma geçti ve vefât etti. Son Cum’a hutbesi şöyle idi: “Ey muhterem Müslümanlar!

Şunu iyi biliniz ki, lüzumsuz bir hiç olarak yaratılmadığınız gibi, yaptığınız işlerden de sorgu ve sorumsuz kalacak değilsiniz. Gelmiş ve nihâyete kadar gelecek insanların toplanacağı bir mahşer ve orada adâlet terazilerinin kurulacağı bir mahkeme vardır ki, onun tek hâkimi, azamet ve kibriya sahibi yüce Allahtır. Âhiret korkunç bir gündür. Yürekleri parçalayan, çocukları ihtiyâr yapan, kişiyi kardeş, evlâd ve ıyâliden kaçıran, Peygamberleri, melekleri titreten bir gündür. Cenâb-ı Hakkın celâl ve azametiyle tecelli edeceği o günde, kimde kuvvet ve tahammül kalır. Bununla beraber Allah’ın rahmetinden de ümid keserek hüsrana düşmeyiniz.

Ey muhterem cemâat!

Muhakkak biliniz ki; mahşer gününde emniyet ve korkusuzluk, bugünden o günü düşünüp de Allahtan korkan, küfür ve günahtan sakınan ve bu fânî âlemi bekâ âlemi olan âhırete üstün tutarak, şehvanî hislerinin esîri olmayanlar içindir. Bunun aksi harekette bulunanlar muhakkak aldanır. Hayat ve ömür sermâyesini haksızlık ve yolsuzluk arkasında tüketen eli boş ve nedamet (pişmanlık) içinde kalır. Bugün; siz, sizden öncekilerin yerini tutuyorsunuz. Fakat elbette sizin de yerinizi tutacaklar var. Görüyorsunuz ki, gelenler durmuyor, gidenler geri dönmüyor, ister istemez gideceğimiz bu mahal, her şeye sâhib olan cenâb-ı Hakkın huzûrudur.

Âhıret âlemine gidenleri her gün uğurluyor ve götürdüğünüz kabirlerde kara toprak altında yataksız, yastıksiz tek ve tenha bırakıp dönüyorsunuz, ölümün acısını duyan o fânilerin hâli ne kadar merhameti çeker ve ibrete değer. Tanımadıkları bir âleme sefer etmişler, sevdiklerinden ayrılmışlar. Gelip geçici emânet bir hayatın gaflet uykusundan uyanmışlar, ama iş işten geçmiş, telâfi imkânı elden çıkmış, naz ve ni’met içinde beslenmişlerken yatak ve yastıkları kuru toprak olmuş, terk ettikleri dünyâ malından istifâdeleri yok. Yaptıkları incir çekirdiği kadar da olsa, bir hayrın imdâdını bekliyorlar. Düşünmeğe değer bu hâllerden ibret almaz mısınız? Ey muhterem cemâat! Zannetmeyin ki, kendimde bir büyüklük gördüğüm için size böyle nasîhat ediyorum. İçinizde belki benden daha ziyâde Allahü teâlânın rahmet ve mağfiretine muhtaç kimse yoktur. Ben hem kendim, hem de sizin için rahmet ve mağfiret diliyorum. Yüce Allahın kitabını, Peygamberinin güzel ahlâkını kendinize örnek yapınız, ancak selâmet bundadır.” buyurduktan sonra gözyaşlarını tutamadı. Bu O’nun son hutbesiydi. Aynı zamanda evine de son gidişiydi.

Hazreti Ömer bin Abdülazîz’in sulh, sükûn idâresini çekemiyenler vardı. Bunlar, ehl-i bid’attan Haricîler ve menfaati zedelenenlerdi. Halifenin hayatına kıymak için çâreler aradılar. Nihâyet hizmetçi kölesini bin altınla kandırarak, bu mübârek zâtı zehirlettiler. Ömer bin Abdülazîz zehirlendiğini anlayınca kölesini çağırdı. “Ben sana bir fenâlık yapmadığım hâlde bu ihâneti bana niçin yaptın? Doğru söyle, seni affedeyim” deyince; köle yaptığı bu çirkin harekete pek pişman olup, üzüldü. Köle ağlayarak yerlere kapandı, yalvararak: “Yâ Emîr-el-mü’minîn! Bana bin altın vermek sûretiyle bu ihâneti yaptırdılar” dedi. Halife altınları getirterek, devlet hazinesine gönderdi. Köleyi affetti. Hasta halindeyken, kayın birâderi Mesleme İbni Abdülmelik ziyâretine geldi. Hazreti Ömer bin Abdülazîz’in üzerinde bir gömlek vardı. Kızkardeşi Fâtıma’ya; “Emîr-ül-mü’minînin elbisesini yıkayınız” dedi. Tekrar geldiğinde gömleğin yıkanmamış olduğunu görerek kardeşi Fâtıma’ya; “Ben size gömleği yıkayınız, diye emretmedim mi?” deyince -bütün teb’asının hayat seviyesini yükseltip, ikibuçuk yıl bile sürmeyen hilâfetinin sonunda yirmibeş yıl zekât verilecek kimse bulunamamış olmasına rağmen, aldığı cevap hayret vericidir: “Vallahi başka gömleği yok ki, onu giydirelim de, bunu yıkayalım.”

Yine yakınları dediler ki “Beyt-ül-mal’dan ailene birşeyler vasıyyet et, senden sonra onlar sıkıntıya düşmemeli.” Cevâbı akıllara durgunluk, tüyleri ürpertecek kadar müthiştir: “Çocuklarım şu iki tip insanlardan birisi olacaktır. İyi, sâlih insan veya kötü şerir insan. Sâlih insan olurlarsa, Kur’ân-ı kerîmin A’râf sûresi, yüzdoksanaltıncı âyet-i kerîmesinde buyurulan, “Ey Resûlüm! Müşriklere de ki; size karşı benim yardımcım, Kur’ân-ı kerîmi indiren Allahtır ve O bütün sâlihlere de yardımcıdır.” âyeti yetişir. Kötü insan olurlarsa, o takdîrde ben onları, günah işlemeleri için güçlendiremem. Çocuklarına dönerek “Evlatlarım! İki ihtimâl var. Ya sizi zengin edeceğim; o takdîrde babanız Cehennemi boylayacak. Yahut da fakîr kalacaksınız; babanız Cennete gidecek. Babanızın Cennete girmesi şartıyla fakîr kalmanızı, O’nun Cehennemi boylaması şartıyla, zengin olmayı tercih edin. Şimdi yanımdan ayrılın ve benden sonra sakın Beyt-ül-mal mes’ûllerini ta’cîz etmeyin. Şunu iyi bilin ki, size verilmesini vasıyyet ettiğim para miktarı sadece yirmibir dinardır.”

Ömer bin Abdülazîz hazretlerinin hastalığı ağırlaşınca tabib çağırdılar. Tabib, “Bu zehir içmiştir. Ben bunun hayatı hakkında teminat veremem” dedi. Halife “Sâde bana değil, zehir içmemiş olanların hayatı hakkında da teminat verme” buyurdu. Tabib, “Zehir içtiğinin farkında mısın?” dedi. Halife “Evet, mideme inince anladım” buyurdu. Tabib “Tedâviye hemen başlıyalım” dedi. Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) “Hayır, ilacı, kulağımın arkasında olsa uzanıp onu almam. Rabbime kavuşmam, benim için daha güzeldir” buyurdu. Ölüm döşeğinde, bir ara ağlamağa başladı. “Niçin ağlıyorsun. Allahü teâlânın yardımı ile nice sünnetleri ihyâ ettin. Adâletin ise çok yüksek idi” dediler. Bunlara cevaben buyurdu ki: “Ben Allahü teâlânın huzûruna bütün milletin

hesabını vermek üzere çıkacak değil miyim? Herkese âdil olarak davranabildiğimden emîn değilim. Yaptığım kusurlar da ayrı. Tabiî ki ben bundan dolayı korkuyorum ve ağlıyorum.” Bir ara “Beni oturtun” buyurdu. Oturttular. “Allahım, ben o kimseyim ki, bana emirlik verdin. Ben kusur ettim. Yanlış işleri yapmaktan beni nehyettin. Ben ise isyan ettim” diye üç defa söyledi. Sonra da:

“Lâ ilahe illallah, ibâdete lâyık olan ancak Allahü teâlâdır” dedi ve başını göklere çevirip dikkatle baktı ve “Ben öyle kimseleri görüyorum’ki onlar ne insan ne de cindir” dedi ve biraz sonra rûhunu teslim etti.

101 senesinin Recep ayının sonuna beş gün kala ya’nî 9 Şubat 720’de Şam yakınlarındaki Hunasi’den cenâzesi alınıp, Humus yakınlarındaki Deyr es-Sim’an mevkiine defn edildi.

Vefâtından önce şöyle vasıyyet etti; “Ey Meymûn bin Mihrân! Velîd mezara konduğunda oradaydım. Yüzünü açıp baktım, yüzü simsiyahtı. Ben de mezara konduğum zaman yüzümü açıp bakınız.” Vefât edince vasıyyeti gereği yüzünü açıp baktılar, yüzü en genç günlerinden daha parlak, daha aydınlık ve güzeldi.

Ömer bin Abdülazîz beyaz, ince ve nâzik yüzlü, za’if, güzel sakallı, tatlı ve sevimli idi. Halife olmadan önce çok gürbüz iken, halifeliğinde çok zayıfladı.

Vefât edince, zamanın âlimleri ta’ziyede bulunmak için hanımının yanına gittiler. Halifenin vefâtıyla müslümanların büyük kayba uğradığını ve bu sebeple üzüntülerinin çok fazla olduğunu bildirdiler ve hanımına “Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) hakkında bize malûmat ver. Çünkü onu en fazla tanıyan sizsiniz” dediler. O mübârek hâtun şöyle anlattı: “O da sizin gibi ibâdet ederdi. Lâkin bir husûsiyeti vardı ki, o da, Allah korkusunun çok fazla olması idi. Öyle ki, Allah korkusundan onun kadar titreyen birini daha görmedim. O her şeyini, insanlara hizmette harcadı. Halkın ihtiyâçlarını karşılamak, sıkıntılarını gidermek için bütün gün vazîfesi başında kalırdı. Akşam olduğu halde, ba’zı kimselerin işleri bitmezse, gece de devam ederdi. Eve girince, kendini namazgahına atar, durmadan ağlardı. Gözleri şişerdi. Sonra baygın düşerdi. Her geceki hâli buydu. Bir gece, halkın ihtiyâçlarını, işlerini bitirdi. Sonra kendi şahsî malından olan kandili istedi. Sonra iki rek’at namaz kıldı. Namazdan sonra elini çenesine dayayıp tefekküre daldı. Göz yaşları yanaklarından akıyordu. Sabaha kadar bu şekilde ağladı. Şafak sökünce oruca niyet etti. Kendisine dedim ki; “Ey mü’minlerin emîri! Sizde bir hâl var. Sizi bu geceki gibi hiç görmemiştim.” Bana cevap olarak dedi ki: “Ben düşünüyorum ki, bu milletin beyazına siyahına halife oldum. Fakîr, garîb, kanaatkar kendi hâlindeki biçâreleri, muhtaçları, zorla tutulan esîrleri, memleketin dört köşesindeki nice dertli ve kederlileri düşünüyorum ve anlıyorum ki, Allahü teâlâ onların hepsinin hesabını benden soracak ve Muhammed aleyhisselâm da onların lehine ve benim aleyhime şâhidlik yapacak. Bu hâlde olan birinin sonunun ne olacağını düşünüyorum ve çok korkuyorum.”

Hazreti Ömer bin Abdülazîz’in vefâtından sonra Halife Zeyd İbni Melik, Fâtıma binti Abdülmelik’in Beyt-ül-mal’daki ziynet ve mücevherlerini iade etmek isteyince, O’na sadakatini şöyle ifâde eder: “Vallahi kabûl etmem. Ben Ömer’e sağlığında itaat edip de, vefâtından sonra isyan etmem.”

Ömer bin Abdülazîz’in vefâtına bütün teb’ası üzüldü. Cenâzesi arkasında ağlayan bir rahibe sordular: “Bu kimse senin dininde değildi. Neden ağlıyorsun?” Cevâbı şu oldu: “Ben şunun için ağlıyorum: Yeryüzünde bir güneş vardı. Şimdi battı...”

Mus’ab bin A’yun anlatır: “Hazreti Ömer bin Abdülazîz halife iken Kirman’da koyun güderdim. Koyunlar ile kurtlar birlikte dolaşırlardı. Bir gece ansızın kurtlar koyunlara saldırdı, içimden “Şu âdil halife ölmüş olmalı” dedim. Araştırıldı. Hazreti Ömer bin Abdülazîz’in o gece vefât ettiği anlaşıldı.” Vefâtını cinnîler de haber verdi. Hazreti Ömer bin Abdülazîz’in vefâtıyla ilgili, şâirin sözlerinden:

O, büyük bir güneşti, doğmaz gayri bir daha,
Matemini tutarak saçamaz nûr ve ziya.
Sarardı güneş artık, karardı cihan bile.

Yûnus bin Ebû Şebib: “Ömer bin Abdülazîz hazretlerini, halifeliğinden önce gördüm. Etli ve gürbüz bir kimse idi. Halife olduktan sonra da gördüm. Öyle zayıflamıştı ki uzaklardan kaburga kemiklerini saymak mümkün idi” dedi.

Hazreti Ömer bin Abdülazîz, Ehl-i Beyt’e çok hürmet, izzet ve ikramda bulunduğundan, Hazreti Ali’nin torunu Fâtıma binti

Hüseyin (rahmetullahi aleyha) buyurdu ki: “Ömer bin Abdülazîz kalsaydı biz bir şeye muhtaç olmazdık.”

Büyük evliyâ ve âlimlerden Süfyân-ı Sevrî hazretleri ve İmâm-ı Şafiî buyurdular: “Halîfeler beştir; Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve Ömer bin Abdülazîz’dir.”

Fıkıh âlimlerinden Meymûn İbni Mihran buyurdu: “Âlimler, Ömer bin Abdülazîz’in yanında talebeydi.” Hocası meşhûr fıkıh âlimlerinden Mücâhid buyurdu: “Biz, Ömer bin Abdülazîz’e öğretmek için geldik. Halbuki dâima ondan öğrenir olduk.”

Mâlik bin Dinar buyurdu: “Dili dönen, zahidim deyip duruyor. Zâhid, Ömer bin Abdülazîz gibi olur ki, dünyâ ayağına geldiği halde onu reddeder.”

Hazreti Ömer bin Abdülazîz’den rivâyet olunur ki Bir kimse, “yâ Rabbî! Bana, şeytanın insan vücudundaki yerini göster” diye yalvardı. Rü’yâsında bir insan cesedi gördü. O cesed öyle şeffaf idi ki, insanın iç kısmı tamamen görünüyordu. Şeytanı, o cesedin sol koltuğu üzerinde, omuz ile kulak arasında kurbağa şeklinde oturuyor gördü. İncecik bir hortumu vardı. Hortumunu, o insanın kalbine sokmuş öylece vesvese veriyordu. O insan Allahü teâlâyı hatırlayınca oradan uzaklaşıyordu.

Hazreti Ömer bin Abdülazîz, Kâ’be’nin fazîleti ile alâkalı olarak, Allahü teâlânın Musa’ya (aleyhisselâm) vahyini şöyle anlatıyor: “Mûsâ (aleyhisselâm) Allahü teâlâya “Yâ Rabbi! Hac, Kâ’be nedir?” diye sordu. Allahü teâlâ buyurdu ki: “Bir beytimdir ki (evimdir ki) onu bütün beytlere tercih ettim. O hürmet edilen bir yerdir. Halîlim (dostum) İbrâhîm (aleyhisselâm) onu öyle yaptı. Yer yüzünün her tarafından onu ziyârete gelirler. Aynen kölelerin, hizmetçilerin efendisine Lebbeyk (emrine geldim) dediği gibi tehlîl ederek, telbiye okurlar.” Mûsâ (aleyhisselâm) sordu ki: “Yâ Rabbi! Onlara verilecek sevâb nedir?” Allahü teâlâ buyurdu ki: “Onları affedeceğim. Hattâ onları komşuları ve yakınları için şefaatçi kılacağım.” Mûsâ (aleyhisselâm) sordu ki “Yâ Rabbi! Onların içinde, Hac yaparken harcadığı malı şüpheli olanlar ve kalbi temiz olmayanlar varsa onların durumu ne olacak?” Bunun üzerine Allahü teâlâ buyurdu ki: “Onların iyileri hürmetine kötülerini bağışlayacağım.”

Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) bir gece namaz kıldı. Namazda, “Boyunlarında demirden la’leler ve zincirler bulunduğu zaman, bu vaziyette sıcak suyun içinde sürüklenecekler, sonra ateşte yakılacaklar.” (el-Mü’min 71-72) meâlindeki âyet-i kerîmeyi okudu. Namazdan sonra bu âyet-i kerîmeyi tekrar tekrar okudu ve çok ağladı.

Ömer bin Abdülazîz’in insanlara rehber olan sözlerinden ba’zıları: “Öfkelenme ve hırstan korunmuş olan kurtulmuştur.” “Takvâ sahibinin ağzına gem vurulmuştur.”

Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) akrabalarından birisine, yazdığı bir mektûbta şöyle demişti: “Eğer gece ve gündüzünde ölümü hatırlamağı şiar edinmek istersen, fânî (geçici) olana rağbet etmeyip, bakî (devamlı) olana yönel. Vesselâm.”

Birgün Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) cemâate hitaben şöyle kopuştu: Ey insanlar! Sizler, ölüm için hedefler durumundasınız, ölüm sizden dilediğini seçer. Size yeni bir ni’met verildiği zaman, önceki ni’met orada sona erer. Ağıza bir lokma alınmasın, bir yudum su içilmesin ki, onunla beraber bir keder ve bir üzüntü olmasın. Dün geçti. O, sizin hakkınızda iyi bir şahittir. Bugün mühim bir emânettir. Onun kıymetini bilmek ve iyi değerlendirmek lâzımdır. Yârın, içinde hâdiselerle beraber gelmektedir. Sizi almak için gelen ölümün elinden kaçış nereye olacak. Sizler şu dünyâda, eşyalarını bineklerine yüklemiş, yolcularsınız. Yüklerinizi, buradan başka bir âlem de çözeceksiniz. Sizler, şu dünyâda sizden önce gelenlerin yerine geçtiniz. Fakat siz de yerinizi, sizden sonra gelenlere vereceksiniz. Sizin aslınız ve dünyâya gelmenize vesîle olanlar kalmadı. Sizler, onlardan dünyâya gelen kimseler olarak, nasıl bakî (devamlı) kalabilirsiniz? Sizler de bu dünyâdan göçeceksiniz.”

Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh), Şam’da, bir minber üzerinde hutbe okudu. Allahü teâlâya hamd ve senadan sonra üç şey söyledi. “Ey insanlar! İçinizi, kalblerinizi düzeltirseniz, zâhiriniz, dışınız da iyi olur. A’zâlarınız, gözünüz, kulağınız, elleriniz, ayaklarınız, hayır işler, Allahü teâlânın beğendiği şeylerle meşgûl olur. Âhıretiniz için sâlih ameller işleyiniz. Böylece dünyânızı da korumuş olursunuz. Âdem’den (aleyhisselâm) itibâren, kendisine kadar bütün dedeleri ölüp gitmiş olan kimse de bir gün ölecektir.”

Ömer bin Abdülazîz başka birisine yazdığı mektûbunda ise, “İmdi, sana Allahü teâlâdan korkmayı, Allahü teâlânın sana ihsân ettiği şeylerle, âhırete hazırlanmayı tavsiye ederim. Sen sanki ölümü tatmış, ölümden sonra olan şeyleri görür gibi amel yap. Günler ve geceler, sür’atle gidiyorlar, ömür her gün noksanlaşıyor. Ecel ise yaklaşıyor. Kötü amellerimizden dolayı Allahü teâlâdan af ve mağfiret dileriz. Günahlarımızdan ve bu yüzden bize gazâb etmesinden O’na sığınırız.”

Başka birisine ise mektûbunda: (Şöyle düşünün) Sanki kullar, Allahü teâlânın huzûrundalar. Allahü teâlâ onlara yaptıkları amelleri haber veriyor. Kötülük yapanları, bu işlerinden dolayı cezalandırıyor, iyilik yapanları da mükâfatlandırıyor. Öyleyse Allahü teâlâdan korkun. Allahü teâlânın verdiği iyilik ve ihsânlara karşı şükür vazîfesini yerine getirin. Ni’metlere şükredin. Çünkü ni’metlere şükretmek o ni’meti arttırır. Kendisinden kaçmak mümkün olmıyan ve ne zaman geleceği belli olmıyan ölümü çok hatırlayın. Kıyâmet gününü ve günün şiddet ve dehşetini de hatırlayın. Bunları çok hatırlamak, dünyânın geçici ve aldatıcı güzellik ve lezzetlerine, aldanmaktan korur. Dünyâda, kulluk vazîfesi olarak emredildiğin işlere dikkat et. Onların muhâsebesini yap.

Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) şöyle buyurdu:

“Sizden öncekilerin kabûl ettikleri bilgileri alınız. Onların söylediklerine muhalif, zıt olanları almayın. Çünkü önce geçen büyükler, sizden daha hayırlıdır.”

Ömer bin Abdülazîz hazretleri, veliahd Yezîd bin Abdülmelik’e şöyle yazdı: “Bismillahirrahmânirrahîm. Mü’minlerin emîri Ömer bin Abdülazîz’den, Yezîd bin Abdülmelik’e. Sana selâm eder ve sana kendisinden başka ilâh olmayan Allahü teâlâya hamdimi bildiririm. Ben hastayım.

Ağrı ve sızıya tutuldum. Buna rağmen üzerime aldığım işlerden mes’ûlüm. Allahü teâlâ yarın beni bunlardan hesaba çekecek, orada yaptıklarımı gizliyemiyeceğim. Eğer Rabbim, benden râzı olursa, ancak orada zelîl ve hakîr olmaktan kurtulurum. Eğer benden râzı olmazsa, yazık bana. O zaman benim hâlim nasıl olur. Allahü teâlâ bizi, yüce rahmetiyle Cehennemden muhafaza buyurup, rızâsına kavuştursun. Bu bakımdan sana Allahü teâlâdan korkmanı, haram kıldığı şeylerden sakınmayı tavsiye ederim, insanlar hakkında Allahü teâlâdan kork, zulüm ve haksızlıktan uzak dur.

En güzel söz Allahü teâlâya hamd etmek (Elhamdülillah demek) ve O’nu anmaktır. Kim Cenneti seviyorsa, Cehennemden kaçar. Şimdi ecel gelmeden, ameller sona ermeden, Allahü teâlâ insanları ve cinleri hesaba çekmek için huzûruna getirmeden önce, tövbeyi fırsat bilmeli ve af ve mağfirete kavuşmayı kazanç bilmelidir. Kıyâmette, hesap gününde, mazeret kabûl edilmez. O zaman bütün gizli şeyler ortaya çıkarılır. Herkes kendi başının çâresini arar. İnsanlar, amelleriyle gelirler. Herkesin amellerine göre durumu ayrı ayrıdır. O gün dünyâda, Allahü teâlâ ve Resûlünün (aleyhisselâm) emirlerine uyup, yasaklarından uzak kalmış olanlara ne mutlu. Dünyâda Allahü teâlâya isyan ederek âhırete göçenlere o gün çok yazık. Onların o gün çok acınacak hâlleri var. Allahü teâlâ seni, zenginliklerle imtihan ederse, onda orta yolu tut. Onu Allahü teâlânın rızâsına uygun yerlere sarf et, ondan fakirleri de faydalandır. Allahü teâlânın emri olan zekâtını ver. Sakın övünme. Kendini beğenme. Kendini başkalarından üstün görme.”

“Ey insanlar! Allahtan korkun. Çünkü Allahtan korkmak (takvâ) her şeyin yerine geçer ve hiç bir şey onun yerine geçemez.”

“Bizden önce helak olanlar, hakkı engellemek ve zulüm yapmak yüzünden mahv oldular. Hak onlardan satın alınırdı ve zulümden korunmak için de fidye verilirdi.”

“Şüphe hâlinde had cezalarını yerine getirmekten kaçının. Çünkü idârecilerin af ederek hatâya düşmesi, zulüm ederek, ceza çektirerek hatâya düşmesinden hayırlıdır.”

“Müslümanlardan bir söz işittiğinde onu hayra yor, sakın şerre yorma!”

Bir vâlisine yazdı:’“Ellerini müslümanların kanından, mideni malından, dilini ırzından uzak tut! Böyle yaparsan sana zeval yoktur.”

“Namaz, seni yolun yarısına; oruç, tam Melik’in kapısına iletir. Sadaka ise Melik’in huzûruna çıkarır.”

“Allahü teâlâ bir kuluna verdiği ni’meti alıp da karşılığında sabrı nasîb ederse, ni’mete mukabil verdiği (sabır), o ni’metten daha efdaldir (kıymetlidir).”

“Ölümü çok hatırla. Eğer geçim rahatlığı içindeysen bu sana darlık, ürperti getirecek; geçim darlığı içindeysen genişlik, ferahlık kazandıracak.”

“Siz seferdesiniz. Yüklerinizin bağlarını bu diyarın dışında bir yerde çözeceksiniz. Siz, üzerinden çağlar geçmiş bir kökün dallarısınız. Kökleri yok olup gitmiş bir dalın hayatından ne çıkar ki?”

“Ey insanlar! Allah mahlûkları yarattı ve onları uyuttu. Sonra onları uykularından uyandırıp, diriltecek. Her biri ya Cennete, ya Cehenneme sevk edilecek. Allaha yemîn ederim ki, biz eğer bu hakîkati tasdîk etmiş isek, buna uygun yaşamadığımız için ahmağız. Eğer bu gerçeği inkâr ediyor isek, o takdîrde hepimiz helakteyiz.”

“Her yolculuğun kendine has bir azığı, hazırlığı vardır. Âhıret yolculuğu için de takvâyı azık edinin. Allahü teâlânın vereceği ni’metleri görmüş gibi sevinin ve vereceği cezayı, azâbı da görmüş gibi korkunuz. Tûl-i emele kapılmayın, zira tûl-i emel (bitmeyen istek, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyâya dalmak) kalbinizi katılaştırır, düşmanınız olan şeytanın eline düşersiniz... Dünyâya aldanmış nice insanlar gördük. Huzûr ve se’âdet, ancak Allah’ın azâbından emîn olanlar içindir. Neş’e ve sevinç de kıyâmetin zorluğunu anlatanlar içindir. Kıyâmet günü zengin, fakîr herkesin ameli meydana çıkar ve hesap verirken öyle bir müşkilât ile karşılaşırsınız ki, eğer yıldızlar bununla karşılaşsa kararıp dökülür, dağlar dayanmaz erirdi. Cennet ve Cehennemden başka bir yer bulunmadığını ve bunlardan birine mutlaka gideceğinizi de biliyorsunuz. O halde ona göre hazırlanın...”

“Allahtan korkun ve aşırı şakadan kaçının; zîrâ aşırı şaka, kin tutmağa, kin de kötülüklere sebep olur.”

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1056

2) Fâideli Bilgiler sh. 69, 76

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-5, sh. 253

4) Tehzîb-ül-esmâ vel-lüga cild-2, sh 19

5) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 119

6) El-Kâmil fi’t-târih cild-5, sh. 60, 62

7) Fevât-ül-vefeyât cild-3, sh. 133

8) Tehzîb-üt-tehzîb cild-7, sh. 475

9) Vefeyât-ül-a’yân cild-6, sh. 301

10) Şezerât-üz-zeheb cild-1, sh. 119

11) Târîh-ül-hamîs cild-2, sh. 315

12) Târîh-i Taberî cild-8, sh. 137

13) İbni Haldûn Târîhi cild-3, sh. 76

14) Menâkıb-ı Ömer bin Abdülazîz (İbni Cevzî)

15) Sıfat-üs-savfe cild-2, sh. 63

16) Sîret-i Ömer bin Abdülazîz (Menâvî)

17) Tabakât-ı İbni Sa’d cild-5, sh. 330

18) Târîh-ül-hulefâ sh. 212

19) Rehber Ansiklopedisi cild-14, sh. 19